

РОЗДІЛ 10

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 340.13

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/86>

ПРАВОСТАБІЛІЗУЮЧА ФУНКЦІЯ АДВОКАТА

LEGAL-STABILIZING FUNCTION OF ADVOCATE

Бойко Н.І., адвокат,
аспірантка кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет

Сучасна юриспруденція стикається з новими викликами, пов'язаними з розвитком технологій, такими як штучний інтелект, цифрова економіка, кібербезпека, захист персональних даних та регулювання діяльності в інтернеті.

Юридичні дослідження все частіше поєднуються з іншими галузями знань, такими як економіка, соціологія, політологія та етика. Це дозволяє більш комплексно аналізувати правові питання і пропонувати ефективні рішення.

Юридична наука та практика приділяє велику увагу захисту прав людини, рівності та соціальної справедливості. Це відображається в розвитку правових механізмів для захисту прав уразливих груп, боротьби з дискримінацією та забезпечення доступу до правосуддя.

Поряд із цим, сучасна юриспруденція підкреслює важливість етичних стандартів у правничій професії, що включає дотримання високих норм поведінки, добросовісності та відповідальності.

Враховуючи зазначене, сучасна юриспруденція є динамічною і складною сферою, що вимагає від адвокатів постійного оновлення знань та готовності до роботи в умовах невизначеності та швидких змін.

Враховуючи ту роль, яку відіграють адвокати у суспільстві, вважаємо за необхідне виділяти правостабілізуючу функцію яка здійснюється в процесі адвокатської діяльності. Ця функція має не тільки праксеологічний, але й суттєвий ідеологічний контекст.

Під правостабілізуючою функцією адвоката слід розуміти – засноване на належному рівні правової аргументації, висококваліфіковане виконання професійних обов'язків адвокатом, яке забезпечує віру у право для осіб, що звернулися по правову допомогу.

Правостабілізуюча функція адвоката сприяє збереженню і підтриманню стабільності правової системи, захисту прав і свобод громадян, належному функціонуванню правосуддя, а також балансу правової безпеці у суспільстві.

Адвокати виступають гарантими захисту прав і свобод громадян, забезпечуючи справедливе і законне вирішення правових спорів. Це знижує ймовірність правопорушень і соціальних конфліктів, тим самим сприяючи стабільності в суспільстві.

Виконуючи свою правостабілізуючу місію, адвокати сприяють легітимації права, стабільності суспільства та правової системи. Належним чином обґрунтовані, аргументовані та правовідповідні дії адвокатів, стають каталізатором дотримання правових норм, захисту прав громадян і належного функціонування правосуддя.

Ключові слова: адвокат, правова система, правостабілізуюча функція адвоката, справедливість, формально-правова рівність, юридична діяльність.

Modern jurisprudence faces new challenges related to the development of technologies, such as artificial intelligence, digital economy, cyber security, protection of personal data and regulation of Internet activities.

Legal studies are increasingly combined with other fields of knowledge such as economics, sociology, political science and ethics. This allows for a more comprehensive analysis of legal issues and offers effective solutions.

Legal science and practice pay great attention to the protection of human rights, equality and social justice. This is reflected in the development of legal mechanisms to protect the rights of vulnerable groups, combat discrimination and ensure access to justice.

Along with this, modern jurisprudence emphasizes the importance of ethical standards in the legal profession, which includes compliance with high standards of conduct, integrity and responsibility.

Given the above, modern jurisprudence is a dynamic and complex field that requires lawyers to constantly update their knowledge and be ready to work in conditions of uncertainty and rapid changes.

Considering the role of the legal profession in society, we consider it necessary to highlight its legal stabilizing function. This function has not only a praxeological, but also an essential ideological context.

The legal-stabilizing function of advocate should be understood as the highly qualified performance of professional duties by a advocate based on the proper level of legal argumentation, which ensures faith in the law for persons who have applied for legal assistance.

The legal-stabilizing function of advocate contributes to the preservation and maintenance of the stability of the legal system, the protection of the rights and freedoms of citizens, the proper functioning of justice, as well as the balance of legal security in society.

Advocate act as guarantors of the protection of the rights and freedoms of citizens, ensuring a fair and legal resolution of legal disputes. This reduces the likelihood of crime and social conflict, thereby contributing to stability in society.

Carrying out its legal-stabilization mission, the advocate contributes to the legitimation of law, the stability of society and the legal system. Properly substantiated, reasoned and legally compliant actions of lawyers become a catalyst for compliance with legal norms, protection of citizens' rights and proper functioning of justice.

Key words: advocate, legal system, legal-stabilizing function of advocacy, justice, formal legal equality, legal activity.

Актуальність. В житті суспільства є кілька системоутворюючих компонентів. Один з них – віра у право. Це віра у те, що декларовані та закріплені законодавством права будуть належним чином втілені у життя, захищені та, у відповідному випадку, реалізовані. Тоді, коли людина не має належних знань та умінь, вона звертається по допомогу до кваліфікованих та таких, що мають належний рівень доступу суб'єктів. Згідно чинного законодавства, такими суб'єктами є адвокати.

Основний текст. Сучасна юриспруденція охоплює широкий спектр правових питань і проблем, що виника-

ють у сучасному суспільстві, де глобалізація, технологічний прогрес і соціальні зміни вимагають адаптації правових систем. Вона характеризується інтеграцією різних правових підходів, міждисциплінарністю та постійним оновленням правових норм для забезпечення ефективного регулювання сучасних суспільних відносин.

Вивчення права виключно як писаного, статичного явища, обмеженого законом, істотно звужує його рамки. У зв'язку з цим, соціальним джерелом формування права слід визнати суспільні відносини, їх динаміку, соціальну

практику, виникнення нових потреб, механізмів захисту інтересів та інші соціальні трансформації [8, с. 668].

Сучасна юриспруденція стикається з новими викликами, пов'язаними з розвитком технологій, такими як штучний інтелект, цифрова економіка, кібербезпека, захист персональних даних та регулювання діяльності в інтернеті.

Інформаційне суспільство в наш час розглядається як нова історична фаза розвитку цивілізації, в якій головними продуктами діяльності людей є інформація і знання, а технології набувають значення не тільки технічних засобів, але і соціальних інструментів реалізації людського потенціалу. Інформаційна модель побудови майбутнього суспільства стала новою парадигмою суспільного розвитку на противагу минулій механістичній парадигмі. В рамках цієї парадигми розробляються сучасні стратегії суспільного розвитку як на новітні досягнення та вектори розвитку сучасної юриспруденції міжнародному, так і на локальному рівні [2, с. 33].

Юридичні дослідження все частіше поєднуються з іншими галузями знань, такими як економіка, соціологія, політологія та етика. Це дозволяє більш комплексно аналізувати правові питання і пропонувати ефективні рішення.

Сучасна юриспруденція приділяє велику увагу захисту прав людини, рівності та соціальної справедливості. Це відображається в розвитку правових механізмів для захисту прав уразливих груп, боротьби з дискримінацією та забезпечення доступу до правосуддя.

Багато країн проводять реформи своїх правових систем з метою підвищення їх ефективності, прозорості та доступності. Це включає реформи судової системи, вдосконалення законодавства і підвищення ролі альтернативних методів вирішення спорів.

Поряд із цим, сучасна юриспруденція підкреслює важливість етичних стандартів у правничій професії, що включає дотримання високих норм поведінки, доброчесності та відповідальності.

Враховуючи зазначене, сучасна юриспруденція є динамічною і складною сферою, що вимагає від юристів постійного оновлення знань та готовності до роботи в умовах невизначеності та швидких змін.

Людство переживає один із найдраматичніших періодів своєї історії, який характеризується загостренням соціальних протиріч у всіх сферах життя суспільства, виникненням на їх основі різноманітних і надзвичайно гострих конфліктів, глобальних проблем. Найгострішими серед них є міжнародний тероризм, зіткнення на міжнародному ґрунті, міжрегіональні та міждержавні конфронтації, екологічна, сировинна, продовольча проблеми, поширення наркоманії і СНІДу, що разом з іншими глобальними проблемами поставили людство на межу виживання. Суспільству доводиться платити за загострення соціальних протиріч високу ціну: їх наслідком стали людські жертви, глибока економічна криза, політична нестабільність і незліченні моральні втрати [6, с. 4].

Одним із компонентів якій забезпечує вирішення та врегулювання зазначених проблем є функціонування адвокатів. При чому, у своєму дослідженні ми підтримуємо наукову позицію Л. В. Тацій, яка обґрунтовує нетотожність функції адвокатури з функціями адвоката.

Вчена наголошує, що функції адвоката та функції адвокатури відрізняються об'єктом, тобто сферою суспільних, у тому числі й правових відносин, на які вони спрямовані. Так функції адвокатури спрямовані на відносини які складаються в самій адвокатурі та між адвокатурою і конкретними адвокатами, адвокатськими об'єднаннями, клієнтами чи державними органами. Функції ж адвоката спрямовані на відносини які складаються між його клієнтом та іншими суб'єктами, державними органами, юридичними та фізичними особами [7, с. 35].

Аналізуючи нормативно закріплені та доктринально обґрунтовані функції адвоката, ми можемо прийти до уза-

гальноного висновку, що це є основні напрями діяльності адвоката, що здійснюються ним із метою захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги. До функцій адвоката відносять: представницьку, консультативну, правовідновлювану, правозахисну тощо.

У сучасній юриспруденції вже сталим є поняття пов'язанні із визначенням ролі адвокатів у забезпеченні правозахисної діяльності.

Як зазначає М. Р. Аракелян, становлення правозахисної діяльності і формування правозахисної системи в Україні – процес тривалий і складний. Його дослідження у контексті проведених в останні роки правових реформ у конституційній, судовій, кримінальній, кримінально-процесуальній, адміністративній та цивільно-правовій сферах має особливе значення. Провідна роль у цьому процесі відводиться інституту адвокатури як найважливішій складовій правозахисної системи України та системоутворюючому елементу громадянського суспільства і правової держави, оскільки правова держава, користуючись таким ефективним та потужним інструментом правозахисту, здатна забезпечити своїм громадянам дотримання та реалізацію прав і свобод. Її основна функція – забезпечення захисту прав, свобод та представлення законних інтересів громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, надання їм будь-якої правової допомоги. Отже, адвокатура – єдина організація, яка виконує державну (публічно-правову) функцію і не є при цьому державним органом. Адвокатура навпаки зберігає незалежність від держави, тобто, виконуючи публічно-правову функцію, вона сприяє реалізації приватних інтересів, захищаючи права і свободи індивідуумів. [1, с. 7].

Слід погодитися із зауваженням Т. Б. Вільчик, що адвокатурі необхідно вийти за рамки традиційного (усталеного) виду діяльності (юридична допомога) і, реалізуючи своє призначення, виконувати інші суспільно значущі публічні функції – захист прав суспільства в особі необмеженого кола осіб, виховну, просвітницьку, медіативну, контрольну, фідучіарну та ескроу-агента [3, с. 27].

Відтак, враховуючи ту роль, яку мають адвокати у суспільстві, вважаємо за необхідне окремо виділяти їх правостабілізуючу функцію. Ця функція має не тільки праксеологічний, але й суттєвий ідеологічний контекст.

В більшості випадків людина звертається до адвоката у пошуках допомоги задля вирішення питань, які напряму пов'язані із нормами права. Але є ще один важливий компонент, це відновлення відчуття, що декларовані законодавством права і свободи, дійсно можуть бути реалізовані та належним чином захищені. І саме професійна та майстерна діяльність адвоката забезпечує повернення «віри у право», попри корумпованість та непрозорість діяльності окремих представників державної влади, незважаючи на складність та заплутаність проваджень у судах. Навіть стикаючись із представниками великого бізнесу, відносно якого кажуть: «все купили», адвокат, якій володіє необхідними знаннями, має високий рівень комунікаційних та професійних компетенцій, які дозволяють вирішити порушене питання на принципах справедливості, верховенства права та формально-юридичної рівності.

Як зазначає Єфіменко М. Ю., становлення в Україні громадянського суспільства та розбудова правової держави безпосередньо пов'язані з підвищенням рівня правової культури та правосвідомості населення нашої країни. Проте у будь-якому цивілізованому суспільстві яке перебуває на високому етапі свого економічного політичного соціального правового розвитку і характеризується достатнім рівнем правової культури потреба зі сторони як пересічних громадян так і державних службовців підприємців в отриманні кваліфікованої юридичної допомоги не втрачає своєї вагомості й актуальності втрати [4, с. 343].

Відтак, під правостабілізуючою функцією адвоката слід розуміти – засноване на належному рівні правової

аргументації, висококваліфіковане виконання професійних обов'язків адвокатом, яке забезпечує віру у право для осіб, що звернулися по правову допомогу.

Правостабілізуюча функція адвоката сприяє збереженню і підтриманню стабільності правової системи, захисту прав і свобод громадян, належному функціонуванню правосуддя, а також балансу правовій безпеці у суспільстві.

Адвокати виступають гарантами захисту прав і свобод громадян, забезпечуючи справедливе і законне вирішення правових спорів. Це знижує ймовірність правопорушень і соціальних конфліктів, тим самим сприяючи стабільності в суспільстві.

Професійне виконання своїх обов'язків, є базисом на якому засновується не тільки адвокатська діяльність, але й функціонування інших суб'єктів. Так, у судових процесах, адвокати забезпечуючи рівність сторін і допомагають судам приймати обґрунтовані рішення. Що, в свою чергу, сприяє дотриманню законності і зміцненню авторитету судової системи. Адвокати допомагають захищати громадян від зловживань з боку державних органів, що сприяє зміцненню довіри до державних інститутів і правової системи.

Безумовно, не слід ідеалізувати діяльність адвокатів, бо і в їх практиці трапляються певні помилки. З цього приводу, Д. Старовойтова слушно зазначає, що не завжди

і адвокати юридично вірно оформлюють запити: посилаються на нормативно-правові акти, які втратили чинність, додають лише копію ордеру до запиту тощо. Особливої уваги заслуговує питання щодо невідповідності даних, які містяться в Єдиному реєстрі адвокатів та в запиті: адреса, форма здійснення адвокатської діяльності [5].

Але зазначені аномалії слід сприймати як певні виключення з правила ніж системні порушення. Поряд із цим, адвокати проводять правову просвіту, допомагаючи громадянам зрозуміти їхні права та обов'язки, а також надають правову допомогу у складних ситуаціях. Це знижує ризики правопорушень і покращує правову культуру суспільства.

Адвокати активно діють в межах правової системи, що допомагає запобігати беззаконню та свавілля. Їх діяльність забезпечує контроль за дотриманням законності у всіх сферах життя.

Висновки. Виконуючи свою правостабілізуючу місію, адвокати сприяють легітимації права, стабільності суспільства та правової системи. Належним чином обґрунтовані, аргументовані та правовідповідні дії адвокатів, стають каталізатором дотримання правових норм, захисту прав громадян і належного функціонування правосуддя. Це, у свою чергу, зміцнює довіру громадян до правової системи та стає основою для сталого розвитку сучасного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аракелян М. Р. Правозахисна діяльність адвокатури: теоретико-правовий ракурс : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 386 с.
2. Бочарова Н. В. Забезпечення прав людини в інформаційному суспільстві: проблеми створення міжнародного білля про права людини в інтернеті. Новітні досягнення та вектори розвитку сучасної юриспруденції: колективна монографія / За заг. ред. Т. О. Коломощ. Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2021. 868 с.
3. Вільчик Т. Б. Інститут адвокатури України: нові підходи та тенденції розвитку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2015. № 6. Том 1. С. 25-28.
4. Єфименко М. Ю. Завдання та функції адвоката в адміністративному процесі.
5. Старовойтова Д. Ситуації, коли не діє адвокатський запит. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/situaciyi-koli-ne-die-advokatskiy-zapit.html>
6. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко та ін. ; за ред. О. Г. Данильяна. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2017. С. 4.
7. Тацій Л. В. Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянин. Дис. кандидата юрид. наук. 12.00.01. Х. 2008. 176 с.
8. Щербанюк О. В. Соціологічна юриспруденція і сучасна реляційна техніка: загальна характеристика і синтез. *Юридичний науковий електронний журнал.* №9. 2022. С. 668-671.